

v zenitu srednjega veka do splošne, a zelo negativno konotirane besede vaganta (*Landstreicher*) po drugi svetovni vojni. Izbira prispevka je izjemno zanimiv članek, skupaj s slikovnim gradivom pa ga predstavlja Ludwig Marie Vogl-Bienek, ki se ukvarja z analizo prostočasnih aktivnosti meščanov – fotografskih predstav tako imenovanih gibljivih slik, predhodnic filmov, ki so meščanom predstavljale podobe iz vsakdana, njihovo popularnost dokazujejo številna podjetja, ki so jih predvajala, velika ponudba pa je spodbudila tudi fikcijsko impresijo realnosti, ki so jo ustvarili fotografi, fikcija pa se je pogosto spogledovala s stereotipi. Kot dokaže, se je cela serija prizorov oziroma motivov nanašala na zgolj eno literarno delo Georga R. Simsa, ki pa je bilo pod močnim vplivom Dickensovih del in ki je zaradi popularnosti medija ustvarilo samosvoj imaginarij revščine in čustvovanj.

Oba zbornika, ki sta služila kot predloga za izdajo omenjenega zbornika, prinašata tudi druge članke, ki pa žal niso dobili prostora v omenjeni angleški različici, med vsemi pa je bil mogoče najbolj neprimerno za angleški prevod izbran prav članek o znani krompirjevi lakoti na Irskem, ki ne prinaša bistveno novih ugotovitev, drugi članki o tovrstnih eksistenčnih krizah, ki so metodološko in vsebinsko mogoče bolj napredni, pa se v omenjeni angleški različici niso znašli. Vsekakor pa je prevod omenjenih člankov v »linguo franco« dobrodošel in bi moral postati obvezna literatura študentov, ki jih tovrstna področja zanimajo.

Dragica Čeč

Slaven Bertoša: OSEBUJNO MJESTO AUSTRIJSKE
ISTRE: LUPOGLAVSKI KRAJ U SREDNJEM
I NOVOM VIJEKU.
Zagreb, Srednja Europa, 2011., 257 str.

Monografija naslovljena *Osebujno mjesto austrijske Istre: lupoglavski kraj u srednjem i novom vijeku* puljskoga povjesničara Slavena Bertoše, redovitoga profesora na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, objavljena je 2011. u izdanju Srednje Europe. Nastala je, naime, kao plod suradnje na dvama znanstveno-istraživačkim projektima - »Istarsko društvo XVI.-XIX. stoljeća: povijesne i kulturološke teme« te »Povijest Zapadne Hrvatske: Istra, Kvarnersko primorje, Gorski kotar, Lika«. Autor je u ovoj djelu sabrao dosadašnje spoznaje o povijesti Lupoglavštine u srednjem i novom vijeku te ih nadopunio rezultatima novijih i vlastitih istraživačkih radova o toj problematici.

Knjiga započinje »Predgovorom« (str. 7.-9.) u kojemu autor želi ukazati na dosadašnju, prilično oskudnu historiografiju sjeveroistočnoga dijela Istre. Poticaj su objavljivanju knjige bili godišnji znanstveno-stručni

skupovi, nazvani »Susret s baštinom Lupoglavštine i Boljunštine«, a istraživački su radovi na spomenutim skupovima tiskani u »Zbornicima Općine Lupoglav«. Svrha je ove prve znanstvene monografije, koja detaljnije opisuje lupoglavsko područje pomoću suvremenih metoda arhivskoga i bibliotečnog istraživanja, ukazati na relativno skromne rezultate njegovog proučavanja te, slijedom samoga naslova, biti prilogom za povijest navedenoga kraja.

U poglavlju »Kronološki pregled historiografije« (str. 10.-24.) autor navodi nezaobilaznu činjenicu da Lupoglavština nije bila predmetom osobitog i detaljnijeg proučavanja u starijoj hrvatskoj historiografiji (do 1945.). Valja napomenuti da su krajem XIX. stoljeća talijanski povjesničari svoje znanstvene radove objavljivali u ediciji »Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria«, čime je postavljen temelj kasnijim istraživanjima. Vrijedan doprinos spomenutoj ediciji prije svega čine radovi istarskih talijanskih povjesničara Camilla i Carla De Franceschija. Za noviju su historiografiju (od 1945. do 1991.) od osobitoga značaja studije Vjekoslava Bratulića, Danila Klena, Ivana Graha i Miroslava Bertoše, dok iz razdoblja nakon 1991. valja istaknuti članke otisnute u »Zborniku Lupoglavštine i Boljunštine«.

»Teme iz srednjovjekovne i novovjekovne prošlosti« (str. 25.-43.) naziv je idućega poglavlja, u kojemu je opisan povijesni pregled Lupoglavske gospoštije, počevši od 1000. godine, kada se na tome prostoru nalazila utvrda, koja je imala bitno obrambeno značenje, ali i važnost središta iz kojega se moglo kontrolirati trgovačke putove, pa sve do kraja XIX. stoljeća. Prateći povijesnu nit, u ovome je poglavlju dan prikaz različitih feudalnih vlasnika, koji su u svojim rukama željeli zadobiti potpunu kontrolu nad tim područjem, što svakako potvrđuje njegovu stratešku važnost. Početkom je XV. stoljeća gospoštija bila u vlasništvu obitelji Herberstein. Od poznatih povijesnih ličnosti koje su boravile na tome području treba istaknuti senjskoga kapetana i kliškoga branitelja Petra Kružića. Međutim, nesumnjivo je jedan od najuglednijih žitelja bio Pompeo IV. Brigido, koji je pretvorio Lupoglav u prosperitetno imanje i u vlasništvu čije je obitelji lupoglavsko područje ostalo preko dva i pol stoljeća.

Kratko poglavlje »Lupoglavska buna 1847. godine« (str. 44.-46.) opisuje izbijanje seljačkih nemira na feudalnome posjedu pod vlašću prethodno spominjane tršćanske obitelji Brigido. O toj je dramatičnoj povijesnoj epizodi podrobnije podatke iznio Carlo De Franceschi u svojim »Uspomenama«. Pobuna je bila potaknuta nepodnošljivim kmetskim obvezama koje su teretile podložnike, a kulminirala je sljedeće, revolucionarne 1848. godine.

Slijede poglavlja »Camillo De Franceschi i njegov opis područja Lupoglava« (str. 47.-67.) te »Camillo De Franceschi i njegov opis područja Boljuna i Vranje« (str. 68.-79.), koja donose mnoštvo novih informacija, neza-

obilaznih u proučavanju povijesti Lupoglavštine i Boljunštine. Historiografske spoznaje o prošlosti toga područja svakako dopunjuje opsežni članak toga uglednog povjesničara pod naslovom »I castelli della Val d'Arsa«, kao i posthumno tiskana sinteza »Storia documentata della Contea di Pisino«.

»Migracijski kontakti Lupoglava, Boljuna, Vranje i Učke s Pulom (XVII.-XIX. stoljeće)« (str. 80.-104.) tematska je cjelina u kojoj je autor na temelju izravnih podataka iz puljskih matičnih knjiga, upotpunivši ih primjerima doseljenika, razmotrio intenzitet migracijskih odnosa između mletačkoga i austrijskog dijela Istre. Naime, obrađene matične knjige, u razdoblju od 1613. do 1817., koje čine okosnicu autorova znanstvenog rada, omogućuju cjelovito praćenje demografskih kretanja i stoga predstavljaju prvorazredan povijesni izvor.

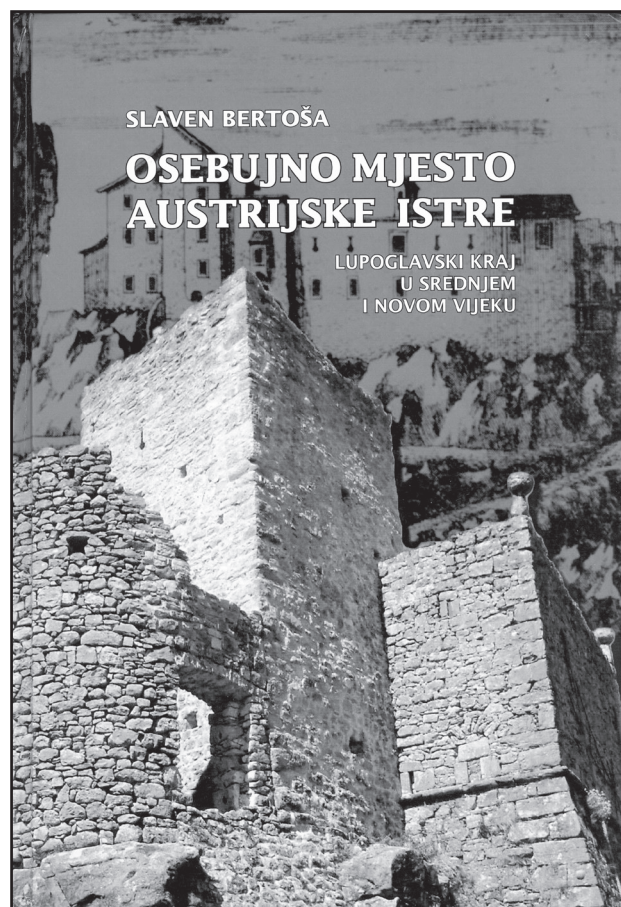
Analizu staroga spisa, pronađenoga u Državnome arhivu u Veneciji, autor donosi u poglavlju »Mletačka pljačka kaštela Lupoglava (1782.)« (str. 105.-132.). Temelj je građe o ovome neugodnom događaju, koji je relevantan za poznavanje odnosa između Mletačke Republike i Habsburške Monarhije, dopis između rašporskoga kapetana Francesca Avogadra i lupoglavskoga feudalca Pompea IV. Brigida. Detaljan je pregled spomenute građe upotpunjen nizom priloga, koji pružaju vrijednu mogućnost izravnoga upoznavanja s počinjenom štetom, kao i sa sudskim procesom koji je završio tek u siječnju 1786.

Vrela pronađena u Državnome arhivu u Rijeci osnova su dvaju sljedećih poglavlja: »Prodaja lupoglavskog kaštela (1895.)« (str. 133.-143.) te »Prometne prilike na Lupoglavštini i Boljunštini u XIX. stoljeću« (str. 144.-149.). Dokument je o prodaji popraćen kvalitetnim slikovnim priložima kaštela i njegova područja, no među arhivskim se izvorima nalaze i topografski crteži sjeveroistočne Istre iz druge polovice XIX. stoljeća, koji sadrže niz ključnih podataka za povijesnu toponimiju toga područja.

Značajan dio lupoglavskoga područja predstavlja planina Učka, koja je činila višestoljetnu prirodnu barijeru. Njezin je smještaj, opisan u poglavlju »Crtime iz prošlosti Učke« (str. 150.-156.), potaknuo velik broj europskih putopisaca, istraživača i znanstvenika na obilazak toga područja.

U poglavlju »Prošlost Bresta pod Učkom« (str. 157.-178.) pozornost je usmjerena na čičarijsko selo, smješteno podno uzvisine Šebrn. U prošlosti je Brest bio dio Lupoglavske gospoštije, a neko vrijeme i zaseban posjed, uvijek u granicama Pazinske knežije. Tekst je bogato opremljen fotografijama polupećinskih i pećinskih lokaliteta, koje pridonose cjelovitijoj spoznaji o ovome omanjem mjestu.

U zaključnim poglavljima »Selo Semić u srednjem i novom vijeku« (str. 179.-193.) te »Iz prošlosti Lesišćine« (str. 194.-205.) izloženi su podaci o pripadajućim mjestima Lupoglavštine, koja se spominju u dragocjenim povijesnim izvorima – gospoštijim urbarima. Na sa-

mome kraju knjige priloženi su sljedeći dodaci: »Izvori i literatura« (str. 206.-214.), sažeci na talijanskome (str. 215.-221.), engleskom (str. 222.-227.) i njemačkom jeziku (str. 228.-234.), »Kazalo zemljopisnih naziva« (str. 235.-242.), »Kazalo osobnih imena« (str. 243.-253.) te »Bilješka o piscu« (str. 254.-257.).

Zaključno, treba napomenuti da ova knjiga, dopunjena uvidom u arhivska vrela koja je sâm autor otkrio, ali i njegovim osobnim obilaskom istraženoga kraja, u mnogočemu popunjava nepoznanice iz prošlosti lupoglavskoga kraja. Obogaćenu brojnim primjerima, učinio ju je zanimljivim djelom za šire čitateljstvo. Zbog vrijednosti objavljenih dokumenata predstavlja značajan doprinos istarskoj historiografiji, a ujedno i poticajnu znanstvenu literaturu za buduća istraživanja.

Samanta Paronić